

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

העובד בשמחה - ראוי ליחס כבד

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה (כח, מז)

יש להבין, למה חשובה כל כך השמחה? בתפלת ראש השנה הלב של כלם רועד כשאומרים "היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים. אם כבנים אם כעבדים. אם כבנים, רחמנו כרחם אב אל בנים. אם כעבדים, עינינו לך תלויות עד שתחננו ותוציא לאור משפטנו אים קדוש".

ביום זה הקב"ה מעמיד לדיון כל יצורי עולמים. ביום זה נקבע מה שיקרה לפרט ולכלל. כל ההתנהלות של איראן ושל חמאס, של האנגלים ושל הצרפתים, תלויה במשפט שאנחנו עומדים לפניו. החיים והמות, היסורים ח"ו או השלום והשוכה - הכל תלוי בגזר הדיון שנגזר עלינו ביום הזה.

וההבדל בין "אם כבנים" לבין "אם כעבדים" הוא גדול ומהותי. רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל, שהיה מראשי ישיבת "כנסת ישראל" בסלבדקה, וממקימי ישיבת חברון בארץ ישראל, ממחיש את ההבדל באופן נפלא, וכך הוא מתאר:

אבא נמצא בבית, ופתאום הוא שומע את בנו צועק בחוץ. האב ממחר לחלון, ורואה שפמה פרחחים תופסים את בנו ומתחילים להכות אותו. האבא רץ מיד, מחלץ את הבן שלו מידי הפרחחים, ומזהיר אותם - "אל תעזו יותר לנגע בילד הזה!"

הוא מחבק את הילד, מנשק אותו ומרגיע אותו, ושולח עוד איום אל הפרחחים: "אני מזהיר אתכם, אם עוד פעם תתקרבו אליו, אוי ואבוי לכם!"

זהו "אם כבנים".

גם האדון שרואה אנשים מכים את העבד שלו, לא נשאר אדיש. הוא ממחר לבדו: "רגע, רגע, מה קרה? למה נותנים פה מכות? תספרו לי".

האנשים שהכו את העבד טוענים: "הוא עשה לנו כך וכך..." האדון פונה אל העבד, ואומר לו, "מעכשיו לא תעשה להם כך וכך, כן?"

הוא עוזר לעבד שלו לצאת מהענין בשלום, אבל קדם כל הוא עושה משפט.

כאשר בני ישראל עושים את המצוות בשמחה, בהתלהבות ובאהבה, כמו בן שמשתוקק לעשות רצון אביו - הם זוכים להיות "אם כבנים". כשרואה הקב"ה את אויביהם של ישראל, מכל הסוגים, באים להצור ולפגוע ח"ו, מיד מתקנים "רחמנו כרחם אב על בנים". אין שאלות! הקב"ה מושיע את ישראל ומכה את אויביהם.

אבל מה קורה אם ח"ו עושים את המצוות כעבדים, בלי שמחה ובלי אהבה? בן אדם מתלונן: 'אין לי כוח, איזה תפלה ארכה...' ולא נחה דעתו עד שהוא מוריד חצי תפלה בהתחלה, וחצי תפלה בסוף, וזה אחרי שכבר הגיע מאחר. כל מצוה נראית לו "כבדה" מדי, הכל קשה לו...

זאת לא התנהגות של בן אהב, שמשתוקק לעשות את רצון אביו. ואם הוא לא כבן אהב, הוא לא ראוי ליחס של אהבה שיש כלפי בן אהב. הוא צריך לבקש: "אם כעבדים - עינינו לך תלויות, עד שתוציא לאור משפטנו אים קדוש". יש כאן משפט, שלא פשוט לעמד בו. צריך הרבה תפלה ותחנונים.

הקב"ה חפץ שנשים את המצוות בשמחה. כשאנחנו אומרים "ונשמח ונעלה בדברי תלמוד תורתך ובמצותיך ובחקותיך לעולם ועד...", הקב"ה שמח בנו, ושולח לנו ישועה וברכה.

בואו נשפיל לקים כל מצוה בשמחה גדולה, ובפרט בימים

עושים תשובה ומבראים!

כי לא שמעת בקול ה' אלקיך (כח, מה)

פעם מרן ראש הישיבה הגר"ל שטיינמן זצ"ל חלה והתאשפז ב'מעייני הישועה'. ראש הישיבה בעצמו כבר חשב שאלו שעותיו האחרונות, אך לאחר זמן מה אמר לפרופסור וינגרגר, מנהל המחלקה הפנימית: "אתה יכול ללכת - אני כבר בריא".

אמר לו הרופא: "ראש הישיבה היה בסכנת חיים!" "נכון", ענה מרן, "אבל כעת אני בריא".

"איה?" שאל הרופא.

אמר לו: "מחלות באות על עוונות, כעת עשיתי תשובה ואני בריא". "אבל מה אכתב בדו"ח הרפואי", שאל הרופא, "הרפואה לא מכירה בתופעה כזו..."

אמר לו: "מדוע אינך יכול לכתב את האמת? למה רופאים צריכים לחיות בשקר? מתר לדעת ולכתב את האמת - מחלות באות על עוונות, עושים תשובה ומבראים!"

אנחנו מחכים... אבל אם היינו חיים את הדברים כמו שמרן הגר"ל חי אותם, היינו יודעים שזו האמת לאמתה!

בימים אלו, ימי הרחמים והסליחות, אם היינו יודעים שכל גזר הדיון שלנו יכול להשתנות על ידי התשובה שנעשה - כל התשובה שלנו הייתה נראית אחרת!

(רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א - נאה דורש)

לזכר ידידים מעתות שמחה ולא מעתות צרה

בשמחה ובטוב לבב (כח, מז)

ספר רבי נתן ויינפלד:

לפני כמה עשרות שנים כתב אבי ספר על הירושלמי מסכת יבמות, ובקש הסקמה מרבי פינקס מנחם אלטר זצ"ל, שאז עדין לא היה אדמו"ר אלא ראש ישיבה. הרב הסכים בחפץ לב ואמר שיכין לו אותה.

כעבור יומים צלצל לומר שההסקמה מוכנה, אלא שבאותו יום לא הרגיש אבא טוב ולא היה יכול ללכת בעצמו לקבל אותה, ושלח אותי ואת אחי לביתו של הרב לקבל אותה. הסברנו לרב שאבינו לא מרגיש טוב, ושלח אותנו במקומו, והוא נתן לנו את ההסקמה בשמחה.

אחרי חדש, נהרגה אחותו של אבא בתאונת דרכים. ישבו שבעה, והרב פינקס מנחם אלטר בא לנחם. כמוכן גם אבא, שקבל את ההסקמה, ישב שם, והוא נחם גם אותו.

אחרי חדש עשה רבי פינקס מנחם חתנה לבנו, ושלח לאבא הזמנה, בה כתב: 'לכבוד הרב ויינפלד ושני בניו - אלו שבאו לקבל את ההסקמה'.

לרבי פינקס מנחם אלטר היה מנהג, שכל יום היה הולך חצי שעה. אמרו שאמו צוטה עליו לעשות כך. יום אחד עמד אבא בתחנת אוטובוס, וראה את רבי פינקס מנחם עובר. הוא נגש אליו ואמר לו: "קבלנו את ההזמנה. מזל טוב".

הוא הרים את המשקפים השחורים, אותם הרגיב לצדך 'שמירת העינים', ראה את אבא, ואמר לו: "אהה! בודאי אתה מתפלא ששלחתי לך הזמנה. אגיד לך: הרי נפגשנו בבית אבליים. אני לא אוהב לזכר את הידידים מעתות צרה. אני אוהב לזכר אותם משמחות. לכן שלחתי לך הזמנה. רציתי שתשתתף בשמחתי וכך תשאר צרוב בתודעתי מעתות שמחה".

(רבי שלמה לונשטיין שליט"א - נאה דורש)

האחרונים שנותרו לנו לפני יום הדין.

(רבי גואל אלכריף שליט"א - שש באמרתך)

רוצה להמכר לעבד...

והתמכרתם שם לאיביה לעבדים ולשפחות ואין קנה (כח, סח)

רבי איזיק שר צ"ל היה ראש ישיבת סלבודקה בליטא, ולאחר מכן הקים את ישיבת סלבודקה בארץ ישראל, ועמד בראשה. העל הכספי של אחזקת הישיבה, שהיה כבד מאד, היה מסל בעקר על כתפיו.

יום אחד אמר רבי איזיק לרבי מיכל פיינשטיין צ"ל: "מתקיימת אצלי הקללה של התורה בפירשת כי תבוא".

"איזו קללה?" שאל רבי מיכל.

אמר לו: "שלמה המלך אומר במשלי (כב, ז) 'עבד לזה לאיש מלוה', כשאדם לוה הלוואה הוא נעשה כעבד למלוה. אני מנסה להיות בגדר 'והתמכרתם שם לאיביה' - אני רוצה לקחת הלוואות בגמ"ח עבור הישיבה, אבל 'ואין קנה' - אף אחד לא רוצה לקנות אותי לעבד על ידי נתינת ההלוואה הנחוצה כל כך לישיבה".

רבי מיכל ספר את זה לחמיו, הרב מבריסק צ"ל, והוא אמר: "מי שעושה 'עברות' על דרך דרוש, גם הקללה מתקיימת אצלו רק על דרך הדרוש..."

כמובן, אין זה פשוט הפסוק. הפשט הוא קללה נוראה, ה' ישמר.

(רבי גואל אלכריף שליט"א - שש באמרתך)

גם חזק וזמני - רצוני לפני ה'

ולא נתן ה' לכם לב לדעת ויעינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה (כט, ג)

יש כאן מדרש ששונה מילואדים! וזה לשונו (דברים רבה ז, י): "מהו 'ולא נתן ה' לכם לב לדעת'? אמר רבי יצחק: בשעה שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע', אמר הקדוש ברוך הוא: 'מי יתן והיה לבבם זה להם'. שמעו ישראל ושתקו. דבר אחר: 'מי יתן', אמר רבי מאיר: מי גדול, הגנב או הנגנב? הוי אומר: הנגנב גדול, שהוא יודע שהוא נגנב ושותק: כך כתיב (תהלים עח, לו): 'ויפתהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו', כפיכול והוא אומר: 'מי יתן והיה לבבם זה להם'".

פלאי פלאים מה שכתוב כאן! המשטרה תפסה על חם גנב שפרץ לביתו של עשיר, ונטל משם יהלומים יקרי ערך. הגנב טען להגנתו: "את שלי נשלתי. היהלומים היו מפקדים בידו!" והנגנב, מרב אהבתו לגנב, אשר שאכן הגנב הפקיד אצלו את היהלומים ושלו הם. מי גדול ממי? הגנב שרצה להציל את עורו, או הנגנב שרצה להציל את הגנב מענש? הוי אומר: הנגנב גדול, שמרב אהבתו קבל את טענת הגנב!

בשעה שבני ישראל אמרו במתן תורה "נעשה ונשמע", ירדו מלאכי השרת וקשרו להם כתרים בראשם. אמר הקב"ה: "ויפתהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו" - זה רק פתיו, זה לא אמת, אבל "הנגנב" מסכים ואומר: "מי יתן והיה לבבם זה להם... כל הימים".

עלינו להבין. בודאי שפשבני ישראל אמרו "נעשה ונשמע" הם התכוונו למה שאמרו, אלא שהם לא הכינו את עצמם לכל מיני תרחישים ומאצעות שעלולים לקרות. הראיה לכך: שמיד, כעבור ארבעים יום, נפלו בחטא העגל: "וימירו את כבודם בתבנית שור אכל עשב. שכחו א-ל מושיעם" (תהלים קו, כ-כא). וכך קרה שה"נעשה ונשמע" לא נותר בר מניא.

והקב"ה ידע מראש שזה לא יחזיק מעמד. הוא ידע שבעוד ארבעים יום, ה"נעשה ונשמע" יתחלף בעגל, והוא יאמר למשה: "הרף ממני ואשמידם... ואעשה אותך לגוי עצום ורב ממנו" (דברים ט, יד). הרי זה מבחיל! הקב"ה מעיד שכל ה"נעשה ונשמע" הזה לא יחזיק מעמד! "ויפתהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו". נכון שבעת הם מתכננים ברצינות למה שהם אומרים, אבל הם לא הכינו את עצמם לכל מיני מצבים, שהראשון שבהם יהיה העגל, ולמרות כל זאת אומר הקב"ה: "מי יתן והיה לבבם זה להם... כל הימים".

איזו עצמה של חסד יש כאן!

הקב"ה אוהב אפלו את המצבים הארעיים. גם כאשר יש

התחזקות לשענה, ובשעת ההתחזקות אדם מתכוון אליה בכל לבו, אף אם ברור שהיא לא תחזיק מעמד לאורך ימים - הקב"ה שמח עמה.

בחדש אלול כל אחד מקבל על עצמו כל מיני חזקים. אצל רבים מאתנו מקימת הרגשה: 'אני הרי יודע שזה לא יחזיק מעמד, ובחדש חשוון, ואולי קדם, אני כבר אראה אחרת. אז מה כל המשחקים האלו?'

אבל מדברי חז"ל אלו אנו למדים שהקב"ה שמח ומשתוקק לרגעים היפים האלו, לרגעים בהם אדם מקבל על עצמו להתחזק. אם זה יחזיק מעמד או לא יחזיק מעמד - אף אחד לא יכול לדעת. הרבה בני אדם כן משתנים ברמה כזו או אחרת, ויש גם כאלו שהחזק לא מחזיק אצלם מעמד כלל. אבל גם בחטא העגל הרי התברר שה"נעשה ונשמע" לא החזיק מעמד, ואף על פי כן הקב"ה שמח על הרגעים היפים של החזק בשעתו.

לכן, כל אחד שרוצה איזו עבודה יפה יש בחדש אלול, התפלות חזקות יותר, הלמודים חזקים יותר, לא צריך לחשב אם זה יחזיק מעמד או לא. עצם ההתחזקות פותח את השער.

רבי שריה דבליצקי צ"ל מביא בספרו מספרי סבלה, שדנים כל אדם בשמים "איה עבר עליו אלול", ולפי זה נמדדת השיבות שיש לו לראש השנה. נמצא, שאלול - בנפשונו הוא! ההכנה שאנחנו מכינים את עצמנו באלול, היא שפותחת לנו את השער להכנס לראש השנה.

(רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א - נאה דורש)

בקשה על הרצון

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש (כז, ד)

מאחר וכבר נאמר "אחת שאלתי", מדוע יש צורך להוסיף ולומר "אותה אבקש"?

מספר על אחד מהצדיקים שאמר: "רבונו של עולם, אם אתה לוקח את כל התפלות של עם ישראל וסוחט אותן - יוצא כסף. כשהיודי מתפלל 'ולירושלים עירך ברחמים תשוב', הוא מתכוון לכסף. ועם כל זאת, רבונו של עולם, אם אתה סוחט את הכסף הזה - יוצאות מצוות. כי יהודי באמת זקוק לכסף, ומתפלל על כסף, אבל בשביל מה הוא צריך כסף? - לשלח את הילד לישיבה, עולה כסף. לשלח את הבת לסמינר, עולה כסף. לחתן את הילדים - עולה הון וטעפות. לכן יהודי מבקש כסף, אבל הוא מתכוון למצוות".

עומד יהודי ומבקש: "רבונו של עולם, אני צריך מאה אלף דולר, דחוף!"

הי, אתה מדבר עם הקב"ה, ומבקש כסף? תבקש קצת רוחניות. "כן, אני מבקש רוחניות, אני רוצה לחתן את הבת".

יהודי עומד בתפלה ומבקש: "רבונו של עולם, אני צריך דחוף מזון" זה מה שאתה מבקש מה'?

"התכונתי בזה לבקש על למוד תורה. בלי מזון כלי נוטף זעה, אני לא יכול להתרכז בלמוד".

יהודי מבקש: "רבונו של עולם, אני צריך מקפיא", והוא מסביר: "אני צריך מקפיא בשביל שבת".

האם פעם אחת אתה מדבר לענין, ואתה מבקש מה שאתה באמת רוצה?

כן, במזמור "לדוד, ה' אורי וישעי".

"חתם סופר" מבאר: "אחת שאלתי מאת ה'", ומה שאלתי? שאותה גם אבקש. אני מבקש, שכאשר אבקש "שבתי בבית ה'", אתכונן באמת לזה ורק לזה.

יהודי רוצה, בעקרון, להיות בן תורה, להיות כל היום בבית המדרש, אבל האמת היא שלא בטוח שזה מה שהוא היה רוצה... לכן יש לו בקשה, שהוא מבקש מהקב"ה: בבקשה, רבונו של עולם, תעשה שהרצון שלי יהיה "שבתי בבית ה' כל ימי חיי".

אם אנחנו לא מרגישים אלול, לא מרגישים ראש השנה - מה עושים? מתפללים אל ה': "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך". רבונו של עולם, תעשה בבקשה שאני ארצה לרצות. רבונו של עולם, תפתח לי בבקשה את הלב, שאתחיל להרגיש...

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוק האור וטוב לעיניים תהלים חלק ב)